
Indledning

Mainstreaming er for nyligt lanceret som den nye ligestillingsstrategi først i FN og nu også i EU og i Danmark. Mainstreaming sigter på at ligestilling og kønsaspekter skal indarbejdes overalt i det politiske system og i al lovgivning. Samtidig er mainstreaming et begreb, som står åbent for indholdsudfyldelse og fortolkning. I dette nummer af *Kvinder, Køn & Forskning* vil vi fokusere på, hvordan mainstreaming kan gøres til et anvendeligt begreb, når det gælder integration af kønsaspektet i alle forskningsgrene. Hvordan kan kønsforskningens potentialer tænkes ind i mainstreamingstrategien? Både når det gælder det institutionelle niveau, og når det gælder de mere langsigtede forskningsforandrende potentialer i kønsforskningen?

Forestillingen om, at der eksisterer et center for videnskabeligheden – en kernefaglighed, som skal påvirkes og ændres af nye videnskabelige indsigter har været central i kvinde- og kønsforskningen. Både i den tidlige kvindeforskning i 1970erne og i de følgende års institutionalisering eksisterede der en stærk og underliggende forestilling om dem “derinde” og os “herude”.

Tankefiguren om center og periferi giver anledning til at stille en række spørgsmål

om, hvordan kønsforskning kan gøres til genstand for politiske strategier og mainstreaming. Mainstreamingstrategien forudsætter nemlig også denne center-periferi tænkning: At der er noget udefra, her køn – som skal mainstreames ind i noget andet og større, i centret eller hovedstrømmen.

Der var mange bolde i luften ved seminaret *Mainstreaming af kønsforskning. Udvikling eller afvikling?*, som fandt sted i Diamanten i forbindelse med Koordinationens kønsforskningsfestival den 27.-28 januar 2000. Det viste sig, at det slet ikke er så enkelt at transformere et begreb og en strategi, som er udviklet til et område, nemlig ligestilling, til også at omfatte et andet område, nemlig kønsforskning. Med det formål at fastholde og fortsætte diskussionen bringer *Kvinder, Køn & Forskning* i dette nummer de fleste af seminaroplæggene. Her skal kort gengives nogle af hovedpointerne fra seminaret:

- Mange mente, at mainstreaming anvendt på kønsforskning var ny vin på gamle flasker, fordi strategien betyder genvitalisering af den integrationsstrategi for kønsforskning, som har været praktiseret siden 1980'erne.
- Generelt var der enighed om, at tiden er inde til at reflektere over strukturen i dansk kønsforskning og at en model inspireret af universitetet i Leeds kunne være en af vejene. Her har man lavet en lokal koordinering af kønsforskningen, som omfatter alle videnskabsgrene. En anden ide er lanceringen af et initiativ på et bredt humanistisk og samfundsvidenskabeligt grundlag, hvor innovative og videnskabskritiske discipliner går sammen. Det kunne f.eks. ske i et nyt FREJA initiativ med kønsforskning, etnicitetsforskning, lesbisk-bøsseforskning som særligt prioriterede områder. Formålet skulle ikke mindst være at styrke periferien i forskningsverdenen og at underminere den monofaglige mainstream (Lykke).
- Udfordringerne for de enkelte videnskabsgrene og discipliner er forskellige. De

mest optimistiske meldinger kom fra samfundsvidenskaberne, hvor det blev hævdet, at der allerede var sket en integration af køn og kønsforskning i mainstream-videnskaben (Dahlerup og Sjørup). En påstand om kønsforskningens legitimitet, som dog blev dementeret af flere indlæg fra yngre forskere (Bendix og Højmark). I forlængelse heraf kunne det være frugtbart i fremtiden at fokusere mere på generationsspecifikke erfaringer og at få et mere nuanceret billede af situationen indenfor de øvrige discipliner og fagområder.

- I naturvidenskabelig sammenhæng blev mainstreamingstrategien som ligestillingsstrategi set som lovende i forhold til at rekruttere kvinder til området (Henningsen). Samtidig blev det understreget, at mainstreaming skal ses i et bredere perspektiv af faglige prioriteringer. Kvinder indenfor naturvidenskab befinder sig hovedsagligt indenfor de nye tværfagligt orienterede områder, hvor der ikke er så mange stillinger. En sådan bredere forskningspolitisk synsvinkel kunne med fordel anlægges også på andre områder og discipliner og føres frem i den forskningspolitiske debat.

- Mange af indlæggene ved seminaret problematiserede og præciserede brugen af ordet mainstreaming som en generel ligestillingsstrategi. De mest pessimistiske så mainstreamingstrategien som en usynlighedsstrategi. Mainstreaming kræver, at der eksisterer en generel erkendelse af kønsskævhed og at der skal udvikles metoder til at oprette balancen (Dahlerup og Sjørup). Påstanden er, at det danske samfund ikke er modent til mainstreaming fordi den generelle holdning er, at ligestilling mellem mænd og kvinder er opnået. En mere optimistisk version blev formuleret af Iris Rittenhofer. Hun ser mainstreaming som en mulighed for at reformulere grundlaget for ligestillingsarbejdet. Mainstreaming blev her fremhævet som et grundlag for en differentieret ligefordelingspolitik, der tager udgangspunkt i det mangfoldige køn. En politik, der blev anset for et alternativ til den hidti-

dige ligestillingspolitik, der bygger på antagelse om kønnenes forskellighed. Også Forskningsforum og Forskningsrådene er i øjeblikket i gang med en screening af ligestilling indenfor deres ressorts (Smith).

- Oplæg fra 3 phd.-stipendiater viste, at der eksisterer generationsspecifikke erfaringer, som må medreflekteres i den fremtidige kønsforskning og dens organisering (Bendix, Nyboe, Højmark). Mens de tidlige generationer i kønsforskning var motiveret af et politisk projekt, et frigørelsesprojekt, blev det klart at valget i dag er langt mere motiveret af det, der med Giddens ord hedder livspolitiske afgørelser. Det fremgik her, at kønsforskning i dag i langt højere grad er et projekt med udgangspunkt i identiteten og selvet. Og at det at være kønsforsker i dag sætter flere ting i spil sammenlignet med at være "almindelig" forsker. Eksistensen af steder – som centre og netværk – både de reelle og de virtuelle blev formuleret som et stort behov. Endelig blev de etablerede generationer mindet om forpligtelsen til dialog og til fornyelse fremfor bare at bevare sig selv. Emnemæssigt og organisatorisk må der ske en fornyelse, hvis kønsforskning stadig skal være i front.

- Mainstreamingseminaret var også et forsøg på at få en dialog i gang mellem politikere og forskere om kønsforskningens relevans og fremtidige fokusområder. Mødets fortjeneste var at dialogen blev indledt, og at nye forskere og nye synsvinkler og initiativer blev introduceret.

- Skal man tro de kritiske eftertanker, som den indbudte norske forsker Gro Hanne Aas har gjort sig, så indfrie seminaret ikke forventningen om en fornyelse af dagsordenen mellem forskning og politik. Gro Hanne Aas efterlyser en diskussion af selve videnskabsforståelsen. Hvordan kan vigtige nøglebegreber omtænkes og omfortolkes ved hjælp af Donna Haraways begreb om *situated knowledge*? Og hvad er forskellen mellem videnskab og ekspertkundskab?

Måske har netop danske kønsforskere med den stærke fagkritiske forankring særlig gode forudsætninger for netop at genforhandle denne ekspertrolle?

Den amerikanske biolog Donna Haraway har haft en uhyre central placering indenfor en bred vifte af fagligheder i 1990'erne. Inspirationen rækker både ind i videnskabs-teoretiske afklaringer og politiske strategier. Med eneret for Danmark bringer *Kvinder, Køn & Forskning* i dette nummer et interview med Donna Haraway: *Cyborgs, Coyotes and Dogs. A Kinship of feminist Figurations*. Donna Haraway deltog i efteråret 1999 i konferencen *Cyborg Identities – The Humanities in Technical Light*, som blev afholdt på Århus Universitet. Interviewet kredser bl.a. omkring den klassiske tekst: *The Cyborg Manifesto*, som kom i 1985. Interviewet formidler dertil billedet af en dynamisk og udogmatisk forsker, hvis nøglebegreber hele tiden bevæger sig.

Mange regeringer i Europa har haft Storbritanniens tredje vej og Tony Blair som et vigtigt forbillede i 1990'erne. Det er interessant, at denne på en gang bløde og markedsorienterede tendens har været ledsaget af filosofisk konservatisme, når det gælder familie og socialpolitik. Det ser ud til at denne konservatisme også har påvirket den politiske debat i Danmark, hvor f.eks. familien er blevet et uhyre vigtigt omdrejningspunkt. I artiklen: *Mellem kunstig befrugtning og naturlig intelligens. Om Skiftende betydninger af køn og kvalitet* udstiller Nina Lykke og Mette Bryld paradokserne i denne konservative trend. De viser, hvordan der politisk set opereres med modsatrettede og "fleksible" italesættelser af køn og kompetance, afhængig af politisk dagsorden og målsætning.

Hilda Rømer Christensen og Bente Gade

Temarektor: *Bente Gade*